

RETTSBOK
FOR
NORDHORDLAND HERREDSRETT

THOMMESSEN
Bilag 23

288

År 1982, den 30. november, ble rett satt på Nordhordland Sorenskriverkontor i Bergen Tinghus.

Rettens formann: Sorenskriver Dagfinn Breistein.

Skjønsmenn: 1. Mons R. Mjelde, Haus.
2. Torvald B. Reigstad, Valestrandsfossen.
3. Håkon Hopland, Frekhaug.
4. Magne Askeland, Frekhaug
som alle har avgitt forsikring tidligere.

Sak: B 20/1981.

Saksøker: Lindås Kommune v/ordføreren, 5100 Isdalstø.

Prosessfullmektig: Advokat Wilh. Haaland, 5000 Bergen.

Saksøkt: 1. Magnus F. Aase m.fl.
tilsammen 82.

Prosessfullmektig for 42 av de saksøkte: H.r.advokat Stig B. Harris, Bergen

Prosessfullmektig for 13 av de saksøkte: Advokat Steinar Molland, Bergen.

Saken gjelder: Skjønn etter vassdragslovens § 17 og § 18 i forbindelse med anlegg av vannverk med ledningsnett og høydebasseng for Lindås kommune. Vannkilden er Storevatnet.

.....

Etter forutgående rådslagning for stengte dører, ble det avsagt slikt

S K J Ø N N:

Ved skjønnsbegjæring av 25. august 1981, har Lindås kommune fremmet ekspropriasjonsskjønn til fastsettelse av de erstatninger som en rekke grunneiere har krav på i forbindelse med at der nå bygges offentlig vannverk basert på Storevatnet i kommunen.

Skjønnets gjelder dels klausulering av nedslagsfeltet omkring Storevatnet, dels erstatning for grunnavståelse til vannledningen fra pumpestasjon ved Hoplandseidet via høydebasseng i Svekanen og videre til gården Aase. Dessuten gjelder det kraftlinjetrasé fra Furuberget og frem til pumpestasjonen. Kraftlinjen er strukket. Videre er der anlagt veg frem til høydebassenget. I anleggstiden har dessuten en del grunnarealer vært nyttet som riggplasser.

Da kommunen har oppnådd minnelig ordning med den alt overveiende del av de saksøkte om skjønn, er ekspropriasjonssaken fremmet som et såkalt avtaleskjønn i medhold av skjønnslovens § 4. Med noen få grunneiere er slik avtale riktignok ikke opprettet. Også disse saksøkte er imidlertid medtatt i skjønnet, ikke minst av hensyn til de betydelige omkostninger som et nytt skjønn, på basis av ekspropriasjonstillatelse, vil påføre partene.

Det må forutsettes at Storevatnet i overskuelig fremtid - også når ledningsnettets er fullt utbygget - vil være tilstrekkelig offentlig vannbasseng for den alt vesentlige del av Lindås kommune.

Skjønnsretten ble satt i gymnastikksalen på Seim skole mandag den 18. oktober 1982. Prosessfullmektigene og den alt vesentlige del av partene var da til stede, jfr. det som er anført i rettsboken. Samme dag påbegynte retten befaringen langs ledningsgaten fra Aase og fram til og med saksøkte Sjø's eiendom.

De følgende dager - 19, 20, 21 og 22. oktober - fortsatte retten befaringen av de arealene som anlegget berører. De fleste grunneiere kom til stede etter hvert. Rettens befaring omfattet en båttur langs Storevatnet, og siste dag fikk retten også høve til å ta i øyesyn områdene ved Storevatnets utløp, den såkalte "Treskellen" i Hundvin.

Etter at befaringen var gjennomført, har prosedyremøter med avhøring av de oppnevnte sakkyndige og tilrettelegging av endel grunnlagsmaterieell vært avholdt i Bergen Tinghus den 27. og 28. oktober.

Kommunen og prosessfullmektigene har påstått skjønnet fremmet.

I forbindelse med at det kan bli pålagt kommunen å bygge en terskel ved Storevatnets utløp i strømmen under Kjenes-vegen, var det til en begynnelse fremmet avvisningspåstand fra de 13 grunneiere som advokat Molland representerer. Også Lindås kommune er innstilt på at slik terskel ikke bygges.

Etter befaringen er avvisningspåstanden frafalt. Retten viser her til de nye forutsetninger.

Som fiskerisakkyndig har retten oppnevnt fagsekretær Jan Per Madsen, og som skogsakkyndig, skogforvalter Trygve Heimvik. De sakkyndige har delvis vært med på befaringen og har møtt i Bergen Tinghus og avgitt forklaring.

Opprinnelig var også landbruks tekniker Magnar Askeland i Lindås oppnevnt som jordbruksakkyndig. Partene ble forut for hovedforhandlingen enige om å frafalle denne sakkyndige som rettsoppnevnt. Landbrukstekniker Magnar Askeland har imidlertid - etter henstilling fra partene - foretatt visse jordbruksmessige beregninger som er lagt fram for retten.

Skjønnets legger til grunn almenne forutsetninger, som kommunen har utarbeidet og de saksøkte har akseptert.

De almenne forutsetninger knytter seg dels til ledningstraséen, dels til høyspentlinjen og endelig til klausuleringsbestemmelser i tilknytning til Storevatnets naturlige nedslagsfelt.

Skjønnets taksering vil følge den samme oppdeling. Spesielle forutsetninger er inntatt i sammenheng med de behandlede takstnumre.

Kommunen har lagt frem adskillig kartmateriale med arealoppgaver. Dette gir god oversikt. I forbindelse med de enkelte takstnummer er der fremlagt utsnitts-kart.

I tillegg til befaringen har kartmaterialet vært til god hjelp for skjønnsretten.

De almenne skjønnsforutsetninger er:

Ad Vannledningen:

1. Lindås Kommune tileigner seg rett til:

a) å leggja ned og evigvarande ha rett til å ha liggjande vassleidning med tilhøyrande innretningar slik det går fram av framlagte kart og påvisning under skjønssynfaringa.

b) på eit kvart tidspunkt å avdekka leidningen og å kunna utføra turvande inspeksjon, reparasjon og vedlikehald.

Mogelege anleggskader i samband med punkt 1 b vert gjort opp etter avtale ^{mellom} partane eller ved skjøn etter skjønnslova § 4, om ikkje partane vert samde.

2. a) For å hindra skader på vassleidningen vert det lagt restriksjonar på eit 4 m breitt belte over leidningane, 2 m på kvar side av senterlinja. Innafor dette beltet er det ikkje tillatt å føra opp bygningar eller å utføra sprengningsarbeid.

b) Ved kryssing av vassleidningsgrøfta med drengrofter, kanalar, vassleidningar og liknande, må dette gjerast med absolutt tette røyr. Over ledningsgrøfta skal dei eventuelle røyra leggjast på plankeseng av impregnerte materialar. Kommunen må varslast før slike kryssingar vert utført.

Dersom det vert naudsynt å kryssa leidningen med køyretøy over 8 tons akseltrykk skal turvande sikringstiltak avtalast med kommunen.

Mogelege masseutskiftningar over røyra må ikkje utførast utan samtykkje frå kommunen.

Ad Framføring av høgspentlinjer:

1. Lindås Kommune tileignar rett for Nordhordland kraftlag (kraftlaget) til å byggja og ha ståande og halda vedlike høgspentlinjer etter dei tracear som er synt i vedlagte oversikter og påvist under synferinga.
2. Kraftlaget får rett til å ta seg fram til linja i tverretning der dette er naudsynt og til å nytta dei vanlege gards-, skogs- og vintervegar på eigedomen som linja går over. Vidare rett til oppsetting av transportinnretningar for transport av materialar langs linja både under bygging og seinare under vedlikehald og ettersyn.
3. Rett til når som helst å setja opp tryggingsrådgjerdar som t.d. varselkilt som det offentlege krev.
4. Innafor eit belte av 16 m gjeld fylgjande:
 - a) Kraftlaget har rett til å fjerna tre i den mon det er naudsynt for å tryggja linja. Grunneigaren har rett til det trevrake som blir felt når han fjernar dette frå beltet innån 4 veker etter at han er tilsagt. Etter den tid har kraftlaget disposisjonsretten.
 - b) Jorda kan dyrkast av grunneigaren, men der må ikkje oppføraste bygningar utan samtykke frå kraftlaget og etter løyve frå Elektrisitetstilsynet i kvart einskild høve.
5. Kraftlaget forpliktar seg til å ta dei omsyn som kan takast for at skaden skal bli minst mogeleg.
Gjerde som blir nedlagde, skal kraftlaget straks setja i same stand att som dei var før arbeidet tok til.
Kraftlaget skal straks vøla skader som blir påførte vegar m.v.

Ad Nedbørfeltet omkring Storevatnet:

1. I samsvar med grunneigaravtalar vil Lindås Kommune erverva det som trengs av vatn, grunn og rettar for å byggja vassverk med inntak i Storavatn ved Hoplandseidet og demning ved Kjenesvegen, top kote 20,80 m.o.h. Korleis og kvar demningen skal byggjast skal avgjerast i særskild sak. Erstatning som følgje av demningen, vert utsett til nytt skjøn, om ikkje partane vert samde om anna løysing.

Om vasstanden i Storavatnet sig under kote 20,03, grunna Vassverket, skal nytt skjøn fatsetja eventuell erstatning for dette, om ikkje partane vert samde om anna løysing.

2. Klausuleringsføresegner:

§ 1

I nedbørsfeltet må det ikkje førast opp nye hytter eller hus. Bruksendringar eller utvidingar av eksisterande hytter vert ikkje tillate

Det vert tillatt å føra opp eit kårhus på gardsbruka innafor nedbørsfeltet i større horisontal avstand enn 100 meter frå HRV i Storavatn. Ved brann eller elde vert det gjeve løyve til turvande gjenoppføring og/eller fornying av eksisterande bygningar. Kårhus på gnr. 181 bnr. 7, gnr. 182 bnr. 1 og 6, kan likevel byggjast innafor 100 metersgrense etter nærare vilkår frå helserådet. Kårhus på gnr. 182 bnr. 1 skal plasserast søraust for noverande våningshus med avlaup mot sør. Avlaup frå både gnr. 182 bnr. 1 og 6 skal utførast som nemnt i § 4 avsnitt 2, men med etterfølgjande infiltrasjon i grunnen.

Dersom helserådet ikkje finn ei slik løysing hygienisk forsvarleg, må det for kårhus på gnr. 181 bnr. 7 og gnr. 182 bnr. 1 og 6 installerast biologisk klosett utan avlaup, og vaskevatt leiast gjennom septiktank til kunstige sandfiltergrøfter etter forskriftene til vannvernlova eller tilsvarande.

§ 2

Det må ikkje byggjast og drivast bensin- og servicestasjonar i nedbørsfeltet, eller lagrast større kvanta av bensin og oljeprodukt enn turvande for eige bruk.

§ 3

Oppretting av industriverksemder og turisforetak i nedbørsfeltet er ikkje tillete. Unntak er småindustri, som ikkje er forureinande, som tilskot til gardsdrifta. Slik industri kan berre opprettast i samråd med helserådet og bygningsrådet.

§ 4

Kloakk og spillvatn skal ikkje leiast direkte ut i grunnen.

For bustadhus og hytter som ligg i meir enn 100 m frå Storevatnet skal kloakk og spillvatn av kommunen leiast ut gjennom septiktank til kunstige sanfiltergrøfter etter forskriftene til vannvernlova eller tilsvarande dersom helserådet ikkje finn slik utleiing tvilsam ut frå grunntilhøva, fråstand frå vasskjelda og dimensjonering og utforming av avlaupsanlegget. I so fall må det nyttast biologisk klosett utan avlaup, og avlaupsvatn (vaskevotn etc.) skal førast til septiktank og kunstig sanfilteranlegg.

Bustadhus og hytter som ligg nærare vatnet enn 100 m kan kommunen, dersom naturgrunnlaget er tilfedsstillande, nytta same løysing som nemnt ovanfor dersom avlaupsvatnet vil renna meir enn 100 m før det når vassdrag.

Føresetnaden er at helserådet finn løysinga hygienisk betryggande. Utlauget frå sandfiltergrøftene skal kontrollerast bakterologisk ein gong pr. år. Dersom avlaupsvatnet er merkbart bakterologisk påverka, må tilhøva utbetrast.

Bustadhus og hytter innafor 100 m - grensa elles skal primært ha biologisk klosett utan avlaup, og vaskevotn skal leiast gjennom septiktank og kunstig sanfilteranlegg.

Kommunen kostar naudsynleg opprusting av eksisterande kloakk- og spillvassanlegg

Hytter som i dag ikkje har innlagt vatn får ikkje løyve til å leggja inn vatn.

§ 5

Større endring i gardsdrifta i nedbørsfeltet, til dømes overgang til industrielt husdyrhald, er ikkje tillete. Husdyrhald skal avgrensast slik at gjødsla kan nyttast på det areal som vedkommande brukar disponerer. Det er forbod mot å nytta gjødsl frå menneske på markene i nedbørsfeltet.

§ 6

Bruk av plantevernmiddel i skogbruket er forbode. Det kan søkjast til godkjennande myndigheit om dispensasjon frå denne avgjerda etter uttale frå helserådet. Bruken skal i så fall kontrollerast av heradskogmeistaren. Dersom det skal plantast skog i nedbørsfeltet og plantane skal dyppast i DDT før planting må dette gjerast utafør nedbørsfeltet. Berre plantevernmiddel i fareklasse C skal nyttast i jordbruket og minimum 25 m frå vasskjelda. Sprøyting med plantevernmiddel frå fly er forbode i nedbørsfeltet.

§ 7

Gjødsling av nyplanta skog er tillete med 50 gram pr. plante i dei fyrste fem åra.

§ 8

Leirslåing i nedbørsfeltet er forbode. Vest for lina A - B i inntaksmagasinet er bading forbode. Mellom Flateneset og lina A - B er det høve til bading for fastbuande på gnr. 183, bnr. 1 og 2. Aust for Flateneset er organisert bading forbode.

§ 9

Ferdsl med motordrivne båtar er forbode med unntak av det som trengst til skogdrift, drift av vassverket og kultivering for fisk.

§ 10

Gjødsling av vatnet for oppal av fisk er ikkje tillete.

§ 11

Fisking og båttrafikk sørvest for Flateneset er berre tillete for dei som eig grunn til Storavatnet. Båttrafikk må ikkje koma nærare inntaket enn grensa A-B på kartbilaget, med unntak av turvande trafikk for drift av vassverket og skogsdrift.

§ 12

Det er forbode å nytta motorkjøretøy på islagt vatn, med unntak for skogsdrift. Slik trafikk skal gå langs land.

§ 13

Riksvegen langs vestsida må, innafor nedbørsfeltet, sikrast med fenderverk. Rasteplassar kan ikkje tillatest. Kommunen pliktar å skaffa seg verneutstyr mot olje- og/eller giftutslipp.

§ 14

Den gamle riksveg langs austsida av Storavatnet må stengjast av det offentlege for gjennomgangstrafikk av skadelege stoff, slik som olje, bensin, giftstoff o.l.

§ 15

Helserådet skal føra tilsyn med at føresørgme vert etterlevde.

3. Mogelege skilt e.l. som helsemyndigheitene finn turvande å få sett opp for å oppretthalde vilkåra for klausuleringa av nedbørsfeltet, vert sett opp og haldne vedlike av kommunen.

I brev av 19.11.82 fra Statens institutt for folkehelse til Lindås Kommune, heter det i tilknytning til bruken av plantevernmidlet Glyfosat:

" Glyfosat tillates benyttet i nedbørsfeltet til Storevatn.

Sprøyting fra bakken må ikke skje nærmere H.R.V. i Storevatn eller tilløp enn 10 meter (med tilløp menes elver, bekker og vann angitt på NGO's kartserie M 711 og som har avrenning til Storevatn. "

Etter dette bygger skjønnsretten på at det også vil være adgang til å nytte plantevernmidlet Glyfosat i området, med de innskrenkninger som er med i brevet av 19.11.82.

På basis av disse alminnelige forutsetninger og sammenholdt med det som forevrig blir anført i tilknytning til de enkelte takstnummer, blir erstatningene å fastsette slik:

Takst nr. 1: Magnus Aase, eier av gnr. 140, bnr. 9.
(Under befaringen møtte pakter Lars Ulvund.)

Vannledningen går over 860 l.m. dyrket mark og 40 l.m. skogsmark.

Klausuleringsvederlaget settes til Kr. 4.400,-

Der er anbragt 5 kummer.

Erstatningen for ulempen ved disse settes til Kr. 1.000,-

50-60 m. vanlig jordbruksgjerde er gått tapt og må settes opp igjen.

Gjerdeerstatningen settes til Kr. 1.500,-

Avlingstapet for 1 år settes til Kr. 1.800,-

Anleggsskader på grøfter (akseptert beløp) Kr. 1.500,-

Avstått grunn til ventilhus, 100 m² Kr. 800,-

Takst nr. 2: Ludvig O. Aase, eier av gnr. 186, bnr. 2 og 4.

Prosessfullmektig: H.r.advokat Stig B. Harris.

Ledningstraséen båndlegger 800 m² grunn ved Tredalsvatnet.

Det er partenes felles forutsetning at dersom vatnet senkes etter planer godkjent av jordbruksmyndighetene for å innvinne dyrkningsland, skal kommunen senke ledningen tilsvarende og påta seg omkostningene ved denne senkning.

Saksøkte har gjort gjeldende at han har tanker om transport og lagring av tømmer i vatnet i forbindelse med planlagt oppføring av sag.

Retten legger imidlertid til grunn at vannledningen ikke kan forutsettes å hindre slik transport og lagring.

Takst nr. 51: Rolf Fagerli m.fl., eier av gnr. 182, bnr. 3.

Prosessfullmektig: H.r.advokat Stig B. Harris, Bergen.

Det gjelder her et bondebruk som i dag er
forpaktet. Arealet består av 17 da. innmark
og 73 da. skogsmark.

Klausuleringsvederlaget settes for innmark til

Kr. 2.550,-

og for skogsmarken til

Kr. 7.300,-

Takst nr. 52: Borghild Gausereide, eier av gnr. 182, bnr. 2.

Prosessfullmektig: H.r.advokat Stig B. Harris, Bergen.

Bondebruket ligger på begge sider av klausuleringsgrensen.

Klausuleringen omfatter 30 da. innmark og en holme
i Storevatnet på 5 da.

Klausuleringsvederlaget for innmarken settes til

Kr. 4.500,-

Når det gjelder holmen, antar retten at denne i dag
ikke ville bli tillatt bebygget eller utskilt som
egen hyttetomt i h.t. til de restriksjoner som er
gjeldende. Holmen kan derfor ikke sies å ha noen
spesiell verdi som hyttetomt.

Klausuleringsvederlaget for holmen settes til

Kr. 500,-